

מראי מקומות - יבמות

יז:

זה את זה, וכל היכא דליכא הני תרתני, לא קרינן בי' יחדיו, אלא דרש"י פי' בכל חדא מהני דרשות מאי דצריך מן המקרא לפי האי דרשה לחוד.

ד. ולילף אחוה אחוה מעריות

הק' הערוך לנו, מה הי' הסברא פשוטה בפי' "אחים", אם מן האב ומן האם, א"כ למה אמרי' דנילף מעריות, א"כ ג"ש ל"ל. ואם הסברא מן האב דוקא, א"כ ל"ל ג"ש לבני יעקב. ותי' דמן הסברא צריך שניהם, ולכן צריך ג"ש לומר דמן האב בלחוד ג"כ מייבם, וע"ז פריך דנילף מעריות דגם מן האם בלחוד מייבם.

ה. ולילף אחוה אחוה מלוט

פרש"י, ותתייבם אשת אחי אביו, וכ"כ הרשב"א. אולם הרמב"ן כ' פי', ולימא שאחי האב מייבם. וכ' בחי' ר' נחום (ש"ה) דכולם חד מתרי נקטי, ולא פליגי. עוד העיר שם, דאם יבום שייך באשת בן אחיו, מה שייך איסור צרה, הא אשת בן אחיו אינה ערוה, וכ' דצ"ל דלפי"ז יהי' איסור צרה איסור אחר דשייך רק במקום מצוה, ואינו משום ערוה דאשת אח.

ו. מדהוה לי' למכתב רעים וכת' אחים, ש"מ לאפנויי

הק' הרמב"ן, הא אחים ממש קאמה, ואיך שייך לומר רעים. ועוד, השתא שאין למדין מזה, האי מופנה ל"ל. ותי' דאיכא למימר דהכא לא בעינן מופנה ממש, אלא כל שנקראו אחים סתם בכלל, ולכן ס"ד ללמוד מלוט דאף אחי האב בכלל. וע"ז הק' דאולי אחים דלוט היינו חברים, ולא אחים ממש, זה אינו, אלא אחים ממש הוא, דאל"כ הול"ל רעים, ולכן ש"מ לאפנויי, כלומר דשייך ללמוד מזה, דהא אחים ממש הוא, קמ"ל יחדיו.

ז. והא מהכ"ת, יבום בנחלה תלה רחמנא

פרש"י, כיון דכתני' יקום על שם אחיו, והיינו נחלה, א"כ מהכ"ת דצריך להיות אחים מצד האם. והק' הרמב"ן, א"כ יחדיו פרט לאחים מן האם ל"ל. ולכן פי' דאין למדין מהא דיקום על שם אחיו, דאין למדין מהתם אלא דהיבם יורש אחיו המת, ונחלה תלוי' ביבום, אבל הא דיבום תלוי' בנחלה למדין מהא גופא דדרש"י יחדיו למעט אחים מן האם.

ח. יבום בנחלה תלה רחמנא

ע' באבני מלואים (קנ"ז) שהביא מש"כ המרדכי (פ' החולין, הג' מרדכי סי' ק"ז) דיבם מומר אינו זוקק אשת אחיו ליבום וחליצה, וכבר תמזהו עליו דאי"ז דומה לרבית, וכדו', דצריך להיות אחיו במצוות, אבל ביבום לא אמרי' כן. ופי' האבנ"מ ע"פ מה שכ'

א. אשת אחיו שלא הי' בעולמו היכא כתיבא

בביאור הגזה"כ, כ' הספר חסידים (תצ"ג), דלכשיהי' הוא בן י"ג שנה, היבמה תהי' כבר בת שנים רבות, וכשהוא בן י"ח ובן כ' [משמע דס"ל דזהו הזמן הרגיל לעשות יבום ונשואין] אינה ראוי' עוד ללדת, וא"כ בטל הטעם דמצות יבום. עוד כ', דלכה"פ אין שייך יבום עד שהוא בן ט' ויום א', וזה נחשב עשר שנים, והרי קיי"ל דאלמנה שעכבה בלא בעל י' שנים שוב אינה יולדת, וא"כ אינה בכלל להקים לאחיו זרע.

ב. היכא כתיבא

הק' תוס', למה צריך קרא, תיפוק לי' מהא דדרכיה דרכי נועם, וביאר התוס' הרא"ש דהקו' היא שלא תהי' יכולה לינשא לעולם, כל זמן שחמיה חי, דאולי יהי' לה יבם. וע"ז תי' תוס' דהב"ע דחמותה מעוברת, וא"כ לזה הי' שפיר שייך לומר לה להמתין עד שתלד, ולזה צריך קרא לאסור היבום ככה"ג [אבל בלא"ה אה"נ, לא יהי' צריך קרא]. עוד תי' התורא"ש די"ל דהיכא דהי' אח אחוה, ולכן היתה זקוקה מצדו, בזה לא שייך דרכי נועם, וממילא צריך קרא [ומה דלא תי' תוס' כן, כ' רעק"א דתוס' אזלי לשיטתייהו במש"כ לעיל (ב. ד"ה ואחות אשתו) דשייך חסרון של דרכי נועם אפי' היכא דהיתה זקוקה לאחים אחרים, ולא אדחי' מן הבית לגמרי, יש חסרון של דרכי נועם שתהי' אח"כ זקוקה למי שלא היתה זקוקה לו מקודם (ולא ס"ל לחלק דהתם היתה אסורה לו לזמן, וכאן לא שייך זה). וא"ש לדברי רעק"א מה שתי' כן התורא"ש, שהרי הוא לא תי' כמו תוס' בדף ב'].
וע' רעק"א שהק' על תי' התוס', דהא מדאורייתא היכא דחמותה מעוברת אינה זקוקה ליבום, דהא סמוך מיעוט מפילות למחצה נקבות, ויכולה לינשא לשוק, וא"כ גם בזה שייך דרכי נועם, והניח בקו'. וע"ע בתוס' ר' פרץ שג"כ הק' כן.

ג. יחדיו, מיוחדים בנחלה

פרש"י, הראויים לירש זה את זה. והעיר הריטב"א, הא לקמן פרש"י דמיוחדים לנחלה היינו שחולקים נחלה א', לאפוקי לוט, שאין חולק נחלה א' עם אברהם [וע"ש שביאר דאפי' אם לוט ואברהם יורשים תרח אחר מיתת הרן, מ"מ אי"ז חשיב חולק נחלה א', דבאמת לוט יורש הרן]. עוד העיר, דלכל חדא מהני פירושים איכא פירכא, דעל מה שפי' דיורשים זה את זה, תקשי מאחזה דלוט, דג"כ יורשים זה את זה. ועל מה שפי' שחולקים נחלה א', יש לפרוך מאחים מן האם, שחולקים ביחד נחלת אמם. ופי' דכוונת רש"י לומר דמיוחדים לנחלה כולל שניהם, שיהו ראויים לנחול נחלה א', וגם ראויים לנחול

מראי מקומות - יבמות

יז: (המשך)

שיש ב' גדרים בכל קדושין, יש דין מתקדשת שהיא נחשבת מתקדשת לו, ויש ג"כ הענין של אישות ושאיירות, ואיסור קרובותיה. וכ' דלכן י"ל דמה דאמרי' בסוגיין דנח' אם יש זיקה או לא, היינו לגבי הדין אישות ושאיירות, דמה שנוגע לאיסור קרובות, וזה ודאי אינו אלא מדרבנן, דודאי מדאורייתא אי"ז נחשב לאישות. אבל מה שנח' התנאים לענין הפרת נדרים, זהו משום דהדין הפרת נדרים אינו תלוי בדין אישות, אלא בדין מתקדשת, ובזה נח' ר' ישמעאל ור"ע לקמן. ומה דפרש"י בדף יז: דהא דרב דס"ל אין זיקה תלוי בהא דר"ע ס"ל דאין זיקה, היינו דכיון דר"ע ס"ל דמדאורייתא אין זיקה כלל, א"כ מסתבר דגם מדרבנן לא עשו זיקה כדי לאסור הקרובות. וע"ע בתוס' לקמן (כז: ד"ה אבל) מה שהביא דברי הר"ח, ומשמע דס"ל דזיקה מדאורייתא, וכן נקט הרשב"א שם מעיקרא בדעת הר"ח, וע"ש בהמשך דכ' די"ל דאף דעת הר"ח היא דזיקה אינה אלא מדרבנן, ע"ש.

הגאונים דמומר אינו יורש אביו אף מדאורייתא, ולכן י"ל ע"פ סוגיין, דכיון דיבום בירושה תלה רחמנא, ואינו יורש עם אחיו ירושה א', לכן גם אינו זוקק אשת אחיו ליבום.

ז. קסבר אין זיקה

ע' באבי עזרי (ריש הל' יבום), שדייק מדברי גמרא דכל הענין של זיקה אינו אלא מדרבנן, מהא דמדמהו להא דאמו וכ' דהוי איסורא דאורייתא, דמשמע דהאיסור זקוקה הוא רק מדרבנן. וכן מה דמבואר בסוגיין דאפי' למ"ד יש זיקה ויש כאן איסור צרת אשת אח שלא הי' בעולמו, מ"מ צריכה חליצה, ואם אמרי' דזיקה היינו כאילו אשתו מדאורייתא, ולכן צרת הערוה אסורה, א"כ למה צריכה חליצה, אע"כ דאינו אלא מדרבנן. אבל הק' מהא דאי' לקמן (כ"ט) דאם נדרי שומרת יבם יכול היבם להפירם, תלוי באם יש זיקה או אין זיקה, וזהו דין דאורייתא. וע"ש עוד מה שהק' קו' אחרות. וכ' לבאר